

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJĄ

2023-08-01 Nr. 4D-2023/1-618
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. birželio 13 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neatsakant į Pareiškėjo kreipimąsi (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo: „2022 m. spalio mėn. Seimas [Lietuvos Respublikos Seimas] priėmė VRM inicijuotas įstatymo pataisas, kuriomis įtvirtinta, jog nustačius, kad vairuotojas neturi galiojančios sveikatos pažymos, jo vairuotojo pažymėjimas bus skelbiamas negaliojančiu. [...] [...] kyla klausimas, kokią įtaką avaringumo mažinimui turi vairuotojo sveikatos pažyma? [...]. Ši pažyma nuo patekimo į avariją neapsaugo, nes ji tik fiksuoja vairuotojo sveikatą patikrinimo metu ir neduoda jokios garantijos, kad ji nesutriks jau kitą dieną po patikrinimo. Todėl jos susiejimas su vairuotojo teisių galiojimu yra nepagrįstas ir vietoj teigiamo poveikio sukurs dar vieną korupcijos galimybę ir taip jau korupcijos griaužiamoje sveikatos apsaugos sistemoje, nes nepagrįstai padidės šios pažymos poreikis. [...]. Tikslinga būtų vairuotojo sveikatą tikrinti tik išduodant ar keičiant teises, nes dabar teisės išduodamos ir galioja ne iki gyvos galvos, o 10 metų. Be to, būtina koreguoti dabar galiojančius sveikatos patikrinimo terminus. Vairuotojas profesionalas sveikatą turi tikrintis kas 2 metai. Toks pat reikalavimas taikomas ir 70 metų vairuotojams mėgėjams, o 80 metų vairuotojams reikia tikrintis kasmet, nors jie ir eisme dalyvauja ir avaringumas jų mažiausias. Su šiais ir kitais klausimais 2023 03 28 d. kreipiausi į įstatymo pataisų ruošėjus – VRM. Atsakymo laukiau mėnesį“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. birželio 20 d. raštu Nr. 4D-2023/1-618/3D-1327 kreipėsi į VRM prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023 m. liepos 14 d. Seimo kontrolierė gavo VRM 2023 m. liepos 14 d. raštą Nr. 1D-3579.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose pateikta ši informacija:

4.1. „Pareiškėjas kreipėsi į VRM el. paštu, laiškas pridedamas. Laiške pareiškėjas išreiškia savo poziciją (nesutikimą) dėl nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliosiančių teisės aktų pakeičių, t. y., dėl vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymo pasibaigus vairuotojo sveikatos patikrinimo medicininės pažymos galiojimo terminui, taip pat pateikia savo nesutikimo motyvus ir informaciją apie kelių eismo įvykių (avarijų) priežasčių statistinius duomenis“.

4.2. Pareiškėjo kreipimesi, kuris VRM buvo gautas 2023 m. gegužės 8 d., rašoma: „2022m.

spalio mėn. Seime priimtos VRM inicijuotos įstatymo pataisos, kuriomis įtvirtinta, kad vairuotojui nustatytu periodiškumu nepasitikrinus sveikatos, jo vairuotojo pažymėjimas bus skelbiamas negaliojančiu. Šios pataisos įsigalioja nuo 2024 m. sausio 1 dienos. Teigiama, kad šie pakeitimai priimti atsižvelgiant į smarkiai? didėjanti eismo įvykių gausumą, kuri lemia įvairūs vairuotojų sveikatos sutrikimai. Vairuotojų sveikatos problemų nulemti eismo įvykiai paskatino Lietuvos įstatymų leidėjus ieškoti sprendimų. Nuspręsta, kad reikia susieti vairuotojo sveikatos pažymos ir vairuotojo teisių galiojimą. Šis sprendimas nebuvo patvirtintas jokiais autotransporto avaringumo statistikos duomenimis. Tik šie duomenys gali patvirtinti ar paneigti tokio sprendimo būtinumą. Autoavarijų statistikos analizę Lietuvoje atlieka Transporto kompetencijų agentūra {TKA}. Ji pateikė "Įskaitinių eismo įvykių statistiką Lietuvoje 2017 – 2020 metais". Šioje ataskaitoje yra nuodugniausia avaringumo statistika, jos priežastys ir pasekmės. Tačiau šioje ataskaitoje tarp visų avarių priežasčių nėra vairuotojo sveikatos sutrikimo. Šitos priežasties nėra todėl, kad šie sutrikimai yra reti vienetiniai atvejai ir jų negalima traktuoti kaip paplitusi reiškinį. Yra paros valanda, savaitės diena, avarijos vieta, vairuotojų amžius, nuovargis {ne sveikata} ir t. t. Reiškia, kad įstatymo pataisų iniciatoriai su avaringumo statistikos ataskaita nėra susipažinę, todėl ir nusprendė jog galiojančios sveikatos pažymos neturėjimas yra didėjančio avaringumo priežastis. Akivaizdi ir nepaneigiama išvada yra ta, kad jokia sveikatos pažyma neapsaugo nuo patekimo į avariją. Tai patvirtina dabar gana dažnos masinės avarijos. Dauguma į jas patenkančių vairuotojų sveikatos pažyma turi, bet tai jų nuo avarijos neapsaugoja. Šioje ataskaitoje pateikiami duomenys rodo visiškai kitokią vaizdą, nei pateikia jūsų įstatymo pataisų iniciatoriai. Tipinis eismo įvykių kaltininkas yra 19 - 23 metų vairuotojas su vairavimo stažu iki 2 metų. Kitų amžiaus grupių vairuotojų avaringumas didėjant amžiui ne didėja, o mažėja, nors jie gal ir daugiau turi sveikatos problemų nei jaunesni, bet tai kompensuojama vairavimo patirtimi ir stažu. Mažiausiai avarių, tik apie 6 procentus, padaro 75 metų ir vyresni vairuotojai. Todėl toks reikalavimas, kad vyresni kaip 70 metų vairuotojai mėgėjai {ne profesionalai} privalo tikrinti sveikatą kas 2 metai, kaip ir profesionalai, yra nepagrįstas. 80 metų ir vyresni turi sveikatą tikrinti kasmet. Nors jie padaro mažiausiai avarių, mokėti už patikrinimus turi daugiausiai. Niekuo neprisidengta diskriminacija. Tai yra tik dar viena galimybė SAM (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija) lengvai pasipinigauti, nes visi vairuotojo sveikatos patikrinimai yra mokami, bet avarijos atveju neturi jokios reikšmės. SAM avarijos nuostolių tuo metu atveju jei ji įvyks dėl vairuotojo sveikatos sutrikimo, neatlygina. Kadangi dabar jau nėra vairuotojo teisių galiojimo iki gyvos galvos, tikslinga susieti sveikatos pažymos ir vairuotojo teisių galiojimą tam pačiam laikui. Sveikatos pažyma, išduota gaunant vairuotojo teises, galioja tik pat kiek ir teisės. Vairuotojo amžius ir galimi sveikatos sutrikimai neturi reikšmės. Nei jaunas, nei senas sirgdamas už vairo nesėda. O sveikatos pažyma viso labo tik konstatuoja sveikatos būklę patikrinimo momentu ir nesuteikia net mažiausio garantijos, kad ji nesutriks ateityje. Kaip sakė pats tikrintojas - "ji gali sutrikti kitą dieną". Numatytas automatiškas teisių skelbimas negaliojančiomis pasibaigus sveikatos pažymos galiojimui yra neteisėtas. Teisės vairuoti atėmimas yra griežčiausia bausmė už KET (Kelių eismo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950) pažeidimą. Neatliktas sveikatos patikrinimas nėra tos pačios kategorijos kaip KET pažeidimas. Jis gali būti uždelstas ir neatliktas dėl įvairiausių pateisinamų priežasčių. Tai įvairūs sveikatos sutrikimai, finansinės problemos, nesinaudojimo mašina periodai {žiema}, ilgalaikis mašinos remontas, ir daug kitų priežasčių, kurias sunku net prognozuoti. Jei šios numatomos nuostatos nebus atitinkamai koreguojamos ir ištaisomos, tai iššauks didelį skaičių skundų ir nesusipratimų. O vairuotojams nieko kito neliks, tik kreiptis į Seimą, teisėsaugą, žiniasklaidą, už melagingų duomenų apie avaringumo priežastis skelbimo su reikalavimu juos paneigti“.

4.3. „Pareiškėjo kreipimasis į VRM neturėjo prašymo ar skundo požymių, kreipimesi buvo išdėstyta pareiškėjo nuomonė dėl 2022 m. spalį Lietuvos Respublikos Seimo priimto Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pakeitimo įstatymo. Atsižvelgiant į tai, vadovaujantis Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“,

(toliau – Taisyklės) 33 punktu, VRM į šį kreipimąsi neatsakė“.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau – VAI):

2 *straipsnis* – „10. Prašymas – su asmens teisių ar teisėtų interesų pažeidimu nesusijęs asmens kreipimasis į viešojo administravimo subjektą prašant atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus“.

10 *straipsnis* – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys“.

11 *straipsnis* – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles“.

6. *Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau – Taisyklės)*:

1 *punktas* – „Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklės (toliau – Taisyklės) reglamentuoja prašymų ir skundų nagrinėjimą ir asmenų aptarnavimą viešojo administravimo subjektuose, taip pat subjektuose, kurie teikia viešąsias paslaugas ir nagrinėja prašymus ir skundus dėl šių viešųjų paslaugų (toliau – institucijos)“.

32 *punktas* – „Prašymai ir skundai, išskyrus prašymus ir skundus, į kuriuos Taisyklių 18 punkte nustatyta tvarka galima atsakyti iš karto arba ne vėliau kaip artimiausią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje nurodytus terminus“.

33 *punktas* – „Asmens kreipimasis, [...], kuris neturi prašymo ar skundo požymių ir kuriame išdėstoma asmens nuostata tam tikru klausimu, pranešama apie institucijos veiklos pagerėjimą ar trūkumus, pateikiami pasiūlymai, kaip pagerinti institucijos veiklą, atkreipiamas dėmesys į tam tikrą situaciją ar padėtį, turi būti priimtas, užregistruotas ir įvertintas jo turinys, su juo turi būti susipažindintas institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, tačiau į jį nėra atsakoma, jei institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip“.

45 *punktas* – „Į prašymą institucija atsako atsižvelgdama į jo turinį: 45.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą atsakoma suteikiant prašomą vieną iš Viešojo administravimo įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nurodytų administracinių paslaugų (ar prašomas kelias administracines paslaugas) arba pateikiant motyvuotą atsisakymą tą padaryti; 45.2. į prašymą pakonsultuoti asmenį jam aktualiu klausimu atsakoma suteikiant konsultaciją pagal institucijai nustatytą kompetenciją arba pateikiant motyvuotą atsisakymą tą padaryti; 45.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą atsakoma Viešojo administravimo įstatymo 13 straipsnyje nustatyta tvarka. 45.4. į prašymą, nenurodytą Taisyklių 45.1–45.3 papunkčiuose, atsakoma laisva forma“.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) 2016 m. birželio 1 d. apčiuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant VAI normas, apibendrinime yra nurodęs:

8 *punktas* – „Reikalavimai prašymui. Prašymų nagrinėjimo taisyklėse įtvirtinti minimalūs reikalavimai, keliami asmenų prašymams. [...] asmenų prašymai raštu turi būti parašyti valstybine kalba arba turėti įstatymų nustatyta tvarka patvirtintą vertimą į valstybinę kalbą, [...]; turi būti parašyti

įskaitomai. Asmenų prašymuose raštu turi būti nurodytas asmens vardas ir pavardė arba pavadinimas ir adresas arba kiti kontaktiniai duomenys, pagal kuriuos asmuo pageidauja gauti atsakymą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra nurodęs, jog asmuo, norėdamas, kad jo prašymas būtų išnagrinėtas bei būtų efektyviai apgintos jo teisės, turėtų konkrečiai nurodyti, kokias savo teises siekia įgyvendinti, koks yra konkretus asmens prašymas viešojo administravimo subjektui (2012 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A63-1287/2012; 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A492-2328/2013)“.

Tyrimo išvados

8. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas raštu kreipėsi į VRM prašydamas pateikti atsakymus į klausimus, susijusius su teisės aktų pokyčiais dėl vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymo pasibaigus vairuotojo sveikatos patikrinimo medicininės pažymos galiojimo terminui, tačiau atsakymo iš pirmiau nurodytos institucijos negavo.

9. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 5, 6 punktai) atsakymus į prašymus viešojo administravimo subjektas parengia atsižvelgdamas į jo turinį, t. y. į prašymą suteikti administracinę paslaugą atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; į prašymą pakonsultuoti asmenį jam aktualiu klausimu atsakoma suteikiant konsultaciją pagal institucijai nustatytą kompetenciją arba pateikiant motyvuotą atsisakymą tą padaryti; į prašymą priimti administracinį sprendimą atsakoma priimant administracinį sprendimą ir su juo supažindinant prašymą pateikusį asmenį; į kitus prašymus atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys. Pažymėtina, kad atsakymus į gautus prašymus viešojo administravimo subjektas turi pateikti per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos. Visgi tais atvejais, kai asmens kreipimasis neturi prašymo požymių, t. y., jame yra išdėstoma asmens nuostata tam tikru klausimu, pranešama apie institucijos veiklos pagerėjimą ar trūkumus, pateikiami pasiūlymai, kaip pagerinti institucijos veiklą, atkreipiamas dėmesys į tam tikrą situaciją ar padėtį, pirmiau nurodytas kreipimasis turi būti priimtas, užregistruotas ir įvertintas jo turinys, su juo turi būti susipažindintas institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, tačiau į jį nėra atsakoma, jei institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip.

10. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2023 m. gegužės 8 d. kreipėsi į VRM išdėstė savo poziciją dėl 2024 m. sausio 1 d. įsigaliosiančių teisės aktų pokyčių, nurodė, kad nesutinka su įstatymų leidėjo nuomone, jog vairuotojo sveikatos pažymos galiojimas turi būti susietas su jo vairuotojo teisių galiojimu, atkreipė dėmesį į autoavarijų statistikos analizę, kuri galimai nepagrindžia pirmiau nurodytų teisinių pokyčių būtinybės, ir kt. (šios pažymos 4.2 papunktis). Kaip minėta (šios pažymos 7 punktas), asmuo, norėdamas, kad jo prašymas būtų išnagrinėtas bei būtų efektyviai apgintos jo teisės, turėtų konkrečiai nurodyti, kokias savo teises siekia įgyvendinti, koks yra konkretus asmens prašymas viešojo administravimo subjektui, tačiau nagrinėjamu atveju Pareiškėjas konkrečių klausimų VRM savo kreipimesi nepateikė. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad VRM pareigūnai pagrįstai sprendė, kad Pareiškėjo 2023 m. gegužės 8 d. kreipimasis neturi prašymo požymių, ir teisingai vadovavosi Taisyklių 33 punktu, t. y., pirmiau nurodytą Pareiškėjo kreipimąsi užregistravo, įvertino jo turinį, su juo susipažindino įgaliotą asmenį, tačiau atsakymo pagal jo turinį nepateikė.

11. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas dėl VRM pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neatsakant į Pareiškėjo kreipimąsi, yra atmestinas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl VRM pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neatsakant į Pareiškėjo kreipimąsi, atmesti.

Seimo kontrolierę Eriką Leonaitę pavaduojanti
Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė